

Ясінська А. І.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»

СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА З ПОЗИЦІЙ СИСТЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Проблемам управління витратами, які виникають в процесі господарської діяльності підприємства присвячено чимало наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців. Витрати господарської діяльності підприємства являють собою одним з основних об'єктів, які здійснюють значний вплив на фінансові результати, і основною метою щодо їхнього управління є забезпечення оптимальних обсягів, структури, величини тощо. Динамічний розвиток процесів управління підприємством в сучасному середовищі зумовлює впровадження новітніх методів та інструментів щодо витрат, і для забезпечення ефективності їхнього застосування необхідно особливу увагу приділити транзакційним витратам. Транзакційні витрати є специфічними, вони виникають впродовж всього циклу господарської діяльності, і специфіка полягає насамперед в їхній ідентифікації, визначенням величини та структури, відображенням в обліку та здійсненні аналізу. До транзакційних витрат відносять: витрати на пошук інформації, оплата наданих професійних послуг – консультаційних, аудиторських, юридичних тощо, витрати пов'язані з проведенням переговорів та укладанням контрактів, витрати пов'язані з врегулювання судових спорів, витрати на захист прав власності тощо. Темпи зростання таких витрат збільшуються з кожним наступним звітним періодом, мінімізувати або уникнути їх практично неможливо, тому в системі управління витратами необхідно значну увагу приділити саме транзакційним.

З метою побудови ефективної системи управління транзакційними витратами вітчизняні науковці [1-3] пропонують застосування системного, функціонального та стратегічного підходів. Всі запропоновані підходи є взаємопов'язаними, і тому створення раціональної системи, яка повинна забезпечити ефективність свого функціонування, досягнення цілей та завдань, взаємодію елементів і складових, реалізацію стратегічних і тактичних завдань, функцій, принципів, методів та інструментів, необхідно розглядати з позицій системного підходу, зорієнтованого на поєднання наведених підходів, але враховуючи специфіку, як діяльності підприємства так і транзакційних витрат задля забезпечення оптимального співвідношення витрати-результат.

Системно-орієнтоване управління транзакційними витратами підприємства – це досить складний, динамічний і в деякій мірі неоднозначний процес сутність якого полягає у дослідженні взаємодії та удосконаленні елементів системи, які орієнтуючись на виконання мети, змінюють свій стан під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів для отримання оптимального результату від здійснення витрат. Беручи за основу принципи побудови

кібернетичної моделі управління, основними елементами в системно-орієнтованому управлінні трансакційними витратами можна виділити наступні:

1) вхід системи – джерела ресурсів (постачальники, кредитні та банківські установи, науково-дослідні організації тощо). Види ресурсів: фінансові, матеріальні, інформаційні, трудові, використовувані технології, науково-дослідні розробки, дослідно-конструкторські розробки, інновації тощо;

2) фактори впливу зовнішнього середовища;

3) керуюча підсистема (суб'єкти управління) – власники, менеджери, фахівці різних рівнів управління;

3.1) мета управління трансакційними витратами;

3.2) підсистема стратегічного управління – довготермінові цілі, стратегія, політика;

3.3) підсистема тактичного управління – короткотермінові цілі, тактика, завдання;

3.4) специфічні функції управління трансакційними витратами: прогнозування, планування, організування, нормування, калькулювання, облік, аналізування, мотивування, контролювання, регулювання, координування;

3.5) методи управління трансакційними витратами: стратегічні та тактичні;

3.6) інструменти управління трансакційними витратами: фінансові, цінові, логістичні, техніко-технологічні, адміністративні, соціальні тощо;

4) Керована підсистема (об'єкти управління):

4.1) об'єкти управління – трансакційні витрати: за видами діяльності (в операційній, фінансовій, інвестиційній, надзвичайній діяльності); за підрозділами, процесами, місцями виникнення тощо;

4.2) фактори впливу внутрішнього середовища (фінансові, виробничі, ресурсні, управлінські, інформаційні);

4.3) власний потенціал (виробничий, кадровий, технологічний, фінансовий, інноваційний, інформаційний тощо);

5) вихід системи – фінансовий та інший результат діяльності підприємства.

Таким чином, застосування системно-орієнтованого підходу щодо управління трансакційними витратами повинен забезпечити комплексність досягнення мети і оптимізацію даного виду витрат, що в майбутньому сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

Література

1. Базалієва Л.В. Науково-теоретичні та методичні основи управління трансакційними витратами підприємства: монографія / Л.В. Базалієва. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 164 с. 2. Круш П.В. Реалізація функцій планування та організування в системі управління трансакційними витратами / П.В. Круш, І.В. Макалюк // Проблеми економіки. – 2014. - №1. – С. 135-141. 3. Ющак Ж.М. Внутрішній контроль трансакційних витрат в системі управління: організаційно-методичне забезпечення / Ж.М. Ющак // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С.540-544.